

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 268/2020
12.11.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, др Илије Зиндовића и Јасмине Стаменковић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца АА предузетника, Трговинска радња „...“ из ..., чији је пуномоћник Петар Црњански, адвокат у ..., против туженог „BANCA INTESA“ ад Београд, ради утврђења ништавости и исплате стеченог без основа, вредност предмета спора 3.000,00 динара, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 2095/19 од 23.01.2020. године, у седници већа која је одржана дана 12.11.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

І ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, па се **ПРЕИНАЧАВАЈУ** пресуда Привредног апелационог суда Пж 2095/19 од 23.01.2020. године и пресуда Привредног суда у Београду П 3400/18 од 16.10.2018. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

УТВРЂУЈЕ СЕ да је ништава одредба тачке 3.5 став 1 Обавезних елемената уговора о кредиту бр. ... (Прилог1) од 15.12.2016. године, који чине саставни део Уговора о кредиту – кредитној партији бр. ... од 15.12.2016. године, а која гласи: „Накнада за обраду захтева за коришћење средстава кредита. Корисник кредита је обавезан да одмах по пријему обрачуна плати банци накнаду на дан пуштања кредита у течај у висини од 0,50% од износа кредита одређеног у тачки 2.3 овог прилога што укупно износи 3.000,00 динара.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу плати износ од 3.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 20.12.2016. године до исплате у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове првостепеног и другостепеног поступка у износу од 41.100,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

II ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 31.500,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П 3400/18 од 16.10.2018. године ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је ништава одредба тачке 3.5 став 1 Обавезних елемената уговора о кредиту бр. ... (Прилог1) од 15.12.2016. године, који чине саставни део Уговора о кредиту – кредитној партији бр. ... од 15.12.2016. године, а која гласи: „Накнада за обраду захтева за коришћење средстава кредита. Корисник кредита је обавезан да одмах по пријему обрачуна плати банци накнаду на дан пуштања кредита у течај у висини од 0,50% од износа кредита одређеног у тачки 2.3 овог прилога што укупно износи 3.000,00 динара. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев да се обавезе тужени да тужиоцу плати износ од 3.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 20.12.2016. године до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужеоца за накнаду трошкова парничног поступка.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 2095/19 од 23.01.2020. године одбијена је као неоснована жалба тужеоца и потврђена пресуда Привредног суда у Београду П 3400/18 од 16.10.2018 године.

Против другостепене пресуде, тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права, позивајући се на одредбу члана 404. Закона о парничном поступку.

По члану 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови прописани одредбом чл 404. Закона о парничном поступку. Потребно је да се размотре правна питања од интереса за остваривање равноправности корисника финансијских услуга и ради уједначавања судске.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужеоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац, су били у уговорном односу по основу Уговора о кредиту бр. ... од 15.12.2016. године. Одредбом члана 1. овог уговора дефинисано је да на основу Одлуке банке од 14.12.2016. године банка одобрава кориснику кредита кредит у износу од 600.000,00 динара. Тачком 3.5 став 1 Обавезних елемената уговора о кредиту (Прилог1) од 15.12.2016. године, који чине саставни део Уговора о кредиту –кредитној партији бр. ... од 15.12.2016. године, дефинисана је накнада за обраду захтева за коришћење средстава кредита, те да је корисник кредита обавезан да одмах по пријему обрачуна плати банци накнаду на дан пуштања кредита у течај у висини од 0,50% од износа кредита одређеног у тачки 2.3 овог прилога, што укупно износи 3.000,00 динара. Према Плану отплате кредита, месечни ануитет износи 27.151,66 динара, који обухвата ануитете главнице и камате. Према Понуди за закључење уговора, дефинисано је да је висина ефективне каматне стопе 9,27%, и да је корисник кредита упознат са репрезентативним примером трошкова које плаћа, а који су укључени у обрачун ЕКС, међу којима је и накнада за обраду захтева за коришћење средстава кредита, а који је корисник кредита обавезан да одмах по пријему обрачуна плати банци, на дан пуштања кредита у течај. Такође је утврђено да је 20.12.2016. године, тужилац као корисник кредита уплатио туженом износ од 3.000,00 динара.

У овој парници предмет тужбеног захтева је утврђење ништавости и враћање датог као последице ништавости наведене одредбе Обавезних елемената уговора о кредиту који чине саставни део уговора о кредиту којом се успоставља обавеза тужиоца да одмах по пријему обрачуна плати банци накнаду на дан пуштања кредита у течај у висини од 0,50% од износа кредита одређеног у тачки 2.3 овог прилога, што укупно износи 3.000,00 динара.

Нижестепени судови закључују да није ништава одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита. Сматрају да банка има право на наплату трошкова и наплату накнаде поводом банкарских услуга, под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита и да не постоје разлози ништавости тачке 3.5 став 1 Обавезних елемената уговора о кредиту бр. ... (Прилог1) од 15.12.2016. године, који чине саставни део Уговора о кредиту – кредитној партији бр. ... од 15.12.2016. године, с обзиром да је тужилац приликом закључења уговора знао да је трошак обраде кредита укључен у ефективну каматну стопу, те да му је била позната висина трошка обраде кредита.

Врховни касациони суд не прихвата становиште нижестепених судови.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило који треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеност промета. Ни код уговора о кредиту слобода преговарања и уговарања није у потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, средства обезбеђења и друго, резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО, исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Право банке да обрачунава одређене трошкове поводом закључења уговора о кредиту произлази и из члана 43. Закона о банкама („Сл. гласник РС“, бр.107/05 ...14/15) који је важио у време закључења спорног уговора о кредиту, а којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Сл. гласник РС број 65/11). Тако је у тачки 12. наведене одлуке прописано да је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу који обухвата трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе, а у тачки 13. је предвиђена обавеза банке да се кориснику кредита уз закључени уговор уручи преглед обавезних елемената уговора на одговарајућем обрасцу који садржи трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе. Ефективна каматна стопа израчунава се на основу прописане формуле из тачке 3. Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Сл. гласник РС број 65/11), а обухвата садашњу вредност свих новчаних токова по основу коришћења финансијских услуга. Иста обухвата номиналну каматну стопу и износ накнаде трошкова које банка обрачунава клијенту који су познати на дан закључења уговора и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту. Стога, када је корисник кредита упознат са висином ефективне каматне стопе тада је упознат са стварним трошковима закључења и реализације конкретног уговора о кредиту. Ефективна каматна стопа тиме постаје показатељ колико ће тачно износити трошкови једног уговора о кредиту и изражава се у понуди и у плану отплате кредита. Трошкови обраде кредита и пуштања у течај, као и други трошкови банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате

кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавање дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њихово укључивање у ефективну каматну стопу, доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопа, тада не може посебно наплатити исте трошкове изван обрачуна ефективне каматне стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено сви приходи банке из уговора о кредиту се морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

Предметни уговор о кредиту садржи јасне и прецизне одредбе о трошковима предметног уговора о кредиту, а тужилац је потписао понуду за закључење уговора и обавезне елементе уговора који уз план отплате кредита, чине саставни део уговора о кредиту. Следи да је тужилац упознао туженог са висином његових обавеза, а што у том делу правилно закључују и нижестепени судови. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, и да је у обрачун ефективне каматне стопе укључена и накнада за обраду захтева за коришћење средстава кредита у висини од 0,50% од износа кредита, односно у износу од 3.000,00 динара, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, а одредба тачке 3.5 став 1 Обавезних елемената уговора о кредиту бр. ... (Прилог1) од 15.12.2016. године, који чине саставни део Уговора о кредиту – кредитној партији бр. ... од 15.12.2016. године, која тим поводом везује парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку нижестепених судова у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 3.000,00 динара, као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Имајући у виду да су нижестепени судови погрешно засновали одлуку о неоснованости тужбеног захтева, преиначена је и одлука о трошковима поступка. У

односу на остварени успех у спору тужиоцу применом члана 153, 154. и 163. Закона о парничном поступку припадају укупни трошкови у износу од 41.100,00 динара и то: на име састава тужбе 6.000,00 динара, на име приступа на једно одржано рочиште износ од 7.500,00 динара, на име састава жалбе износ од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи и на име судске таксе на тужбу износ од 3.900,00 динара, на име судске таксе на првостепену пресуду износ од 3.900,00 динара, на име судске таксе на жалбу и другостепену пресуду износ од по 3.900,00 динара, према важећем Закону о судским таксама у време настанка таксене обавезе.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење нижестепених одлука од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Тужиоцу припада и право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, применом члана 165. Закона о парничном поступку, па му у складу са опредељеним захтевом по том основу припадају трошкови у износу од 31.500,00 динара и то на име састава ревизије износ од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи, као и на име судске таксе на ревизију износ од 7.800,00 динара и судске таксе на одлуку по ревизији 11.700,00 динара, према важећем Закону о судским таксама у време настанка таксене обавезе.

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић